

แนวทางการสืบสวนสอบสวนกรณีการบุกรุกลักลอบปลูกยางพาราในที่ดินของรัฐ

พันตำรวจตรี นิมิตร พรหมมา

รองผู้อำนวยการกองคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในคดีความผิดเกี่ยวกับการบุกรุกที่ดินของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตป่าไม้ถาวร ที่ดินของรัฐประเภทอื่น เช่น ที่ดินสาธารณประโยชน์ กรณีที่พบว่าการบุกรุกที่ดินของรัฐ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่รับผิดชอบพื้นที่เกิดเหตุจะเข้าตรวจยึดพื้นที่เกิดเหตุและร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด การร้องทุกข์กล่าวโทษดังกล่าวแยกเป็น กรณีมีตัวผู้กระทำความผิด และกรณีไม่มีตัวผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ไม่มีตัวผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบรับตัวผู้กระทำความผิดสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและมีความเห็นทางคดีส่งพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณามีความเห็น เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๒ สำหรับกรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบก็ต้องสืบสวนสอบสวนขยายผล เพื่อให้ได้ความว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดและนำตัวมาดำเนินคดีต่อไป หากสืบสวนสอบสวนแล้วแต่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด หากความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวนและบันทึกเหตุที่ตนนั้นไว้ แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ แต่ต้องอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ พร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้งดการสอบสวน เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๐ (๑)

ในคดีพิเศษที่ ๑๙/๒๕๖๖ กรณีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนฝ่งลำน้ำแควน้อย จังหวัดพิษณุโลก เป็นการตรวจยึดพื้นที่เกิดเหตุ จำนวน ๒ แปลง พื้นที่รวม ๒๗๘-๓-๔๐ ไร่ โดยกล่าวหาว่า มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ มาตรา ๑๔ เป็นกรณีไม่มีตัวผู้กระทำความผิด โดยสถานีตำรวจภูธรวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ได้ส่งเรื่องมาเพื่อให้กรมสอบสวนคดีพิเศษรับเรื่องดังกล่าวไว้ทำการสอบสวนเป็นคดีพิเศษ โดยอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษได้อนุมัติให้กองคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบตั้งแต่ในขั้นสืบสวนและในขั้นสอบสวนเป็นคดีพิเศษ ผู้เขียนได้รับผิดชอบเป็นหัวหน้าคณะพนักงานสอบสวนในคดีนี้แทนหัวหน้าคณะพนักงานสอบสวนเดิมที่ได้เกษียณอายุราชการ ซึ่งการสืบสวนสอบสวนที่ผ่านมา ก็ยังไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดในคดีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าคดีนี้เป็นความท้าทายเนื่องจากเรื่อง พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรวัดโบสถ์ส่งมานั้น เป็นกรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด และการสอบสวนที่ผ่านมา ก็ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้ จึงได้วางแผนการสืบสวนสอบสวนเพื่อขยายผลหาตัวผู้กระทำความผิดในคดีนี้ โดยมีแนวทางในการสืบสวนสอบสวน เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิด ดังนี้

๑. พิจารณาพื้นที่เกิดเหตุในภาพรวม โดยดูว่าพื้นที่โดยรอบแปลงที่เกิดเหตุเป็นที่ดินของรัฐประเภทใด และมีการได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์อย่างไร หรือไม่

๒. ผู้กระทำความผิดใช้พื้นที่เกิดเหตุทำประโยชน์ประเภทใด และการใช้ประโยชน์ดังกล่าว มีหน่วยงานใดเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไร หรือไม่

๓. ฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่ในเขตปกครองของตนเอง รุ้รายละเอียดการบุกรุกหรือไม่ อย่างไร

แนวทางที่ ๑ พบว่าพื้นที่เกิดเหตุ มีแนวเขตบางส่วนอยู่ติดกับเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จึงได้ขอข้อมูลจาก สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก ในพื้นที่เกิดเหตุ และทราบว่า ได้มีการออก ส.ป.ก.๔-๐๑ ให้กับชาวบ้านแล้ว ขั้นตอนต่อไปจึงได้มีหมายเรียกและทำการสอบสวนผู้ได้รับ

สิทธิ ตาม ส.ป.ก.๔-๐๑ ไว้เป็นพยาน โดยได้รายละเอียดที่สำคัญเกี่ยวกับการขายสิทธิในที่ดิน ส.ป.ก. ให้กับบุคคลอื่นเข้าทำประโยชน์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการรวบรวมหลักฐานไปสู่ตัวผู้กระทำผิดในคดีนี้

แนวทางที่ ๒ พบว่าพื้นที่เกิดเหตุ มีการบุกรุกและปลูกลายพารา ดังนั้นหน่วยงานราชการที่อาจเกี่ยวข้องคือ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ แต่การตรวจสอบไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกิดเหตุ เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ จึงไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่ดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกลายพารา และพบว่า มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดูแลเกษตรกรที่ปลูกลายพารา คือ การยางแห่งประเทศไทย และมีการจัดตั้งเป็นสาขาขึ้นในจังหวัดที่มีการปลูกลายพารา สำหรับพื้นที่เกิดเหตุในคดีนี้จะเกี่ยวข้องกับการยางแห่งประเทศไทย จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะมีหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียนเป็นเกษตรกรชาวสวนยาง ตามพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งพบข้อมูลว่า มีการอนุญาตให้เกษตรกรที่ปลูกลายพาราในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ สามารถมาขึ้นทะเบียนได้ เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการการยางแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนเกษตรกรชาวสวนยาง(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่า ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องรับรองตนเองในการใช้ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิในกิจกรรมการปลูกลาย มีเจ้าของที่ดินข้างเคียง หรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ลงลายมือชื่อเป็นพยาน และจัดเก็บข้อมูลค่าพิกัดแปลงสวนยางตามแบบที่กำหนด (แบบ คบก.๗) ผู้เขียนจึงได้นำค่าพิกัดแปลงพื้นที่เกิดเหตุส่งให้การยางแห่งประเทศไทย จังหวัดพิษณุโลก ตรวจสอบข้อมูลการอนุญาตให้เกษตรกรที่ปลูกลายพาราในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิมาขึ้นทะเบียน และพบข้อมูลสำคัญว่า มีการขอขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกลายพาราจำนวน ๒ ราย ในพื้นที่เกิดเหตุ

แนวทางที่ ๓ ผู้ใหญ่บ้านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดที่ทำกินให้กับราษฎร (คทช.) โดยมีรายละเอียดของบุคคลที่มายื่นเรื่องเพื่อขอรับสิทธิ และระบุตำแหน่งที่ดินทำกินของตนตรงกับแปลงพื้นที่เกิดเหตุในคดีนี้ มีการนำรายชื่อนายชื่อน้องมาขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในคดี

ทั้งสามแนวทางดังกล่าวมาแล้ว ทำให้การสืบสวนสอบสวนสามารถขยายผลและนำตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวทางที่ ๒ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลใหม่ในการตรวจสอบการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกลายพาราในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ ซึ่งพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิก็คือพื้นที่ของรัฐ เช่น เขตป่าไม้ เขตป่าสงวนแห่งชาติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในการขึ้นทะเบียนกำหนดให้มีการนำค่าพิกัดแปลงปลูกลายพาราเป็นหลักฐาน และมีพยานลงลายมือชื่อรับรอง ซึ่งนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้อย่างดีสามารถขยายผลจากคดีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำผิดนำไปสู่การแจ้งข้อกล่าวหาผู้กระทำผิดรวม ๕ ราย โดยอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษได้อนุมัติให้แยกเลขคดีออกจากคดีพิเศษที่ ๑๙/๒๕๖๖ รวมจำนวน ๓ คดี คือ คดีพิเศษที่ ๓๙/๒๕๖๘ คดีพิเศษที่ ๔๐/๒๕๖๘ และคดีพิเศษที่ ๔๑/๒๕๖๘ เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำ ความผิดเป็นรายผู้ต้องหา เนื่องจากต่างคนต่างกระทำความผิดต่างกรรมต่างวาระกัน และไม่มีลักษณะร่วมกันกระทำความผิด ซึ่งในการดำเนินคดีครั้งนี้ มูลค่าความเสียหายที่รัฐสามารถเรียกคืนได้ เป็นเงินจำนวน ๙,๘๔๒,๘๒๘.๐๐ บาท

บทความนี้เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีการบุกรุกที่ดินของรัฐจากแหล่งข้อมูลใหม่ ๆ โดยหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการสอบสวนต่อไป
